

S Martinem Ouředníčkem o podobách a proměnách měst

30.1.2010

Na téma funkce, významu a směřování současných měst jste mohli diskutovat s Martinem Ouředníčkem z katedry sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Martin Ouředníček (*1971) vystudoval sociální geografii na katedře Sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty UK v Praze, kde později získal také doktorát. Svým výzkumem se zaměřuje na studium urbanizačních procesů, suburbanizaci, sociální prostředí, teoretické otázky sociální geografie a urban & community studies. Na Karlově univerzitě vyučuje kurzy Urban Social Geography, Sociální geografie Prahy, Metody v sociální geografii a další (více na stránkách výzkumného týmu [Urbánní a regionální laboratoře](#)).

Jde o proces, během něhož se ze zchátralé části města najednou stane nejlepší adresa široko daleko - přičemž původní, chudé obyvatelstvo je novými, bohatšími lidmi ze čtvrti vytlačováno. Tento vývoj lze pozorovat ve všech prudce se rozvíjejících metropolích na světě, v New Yorku stejně jako v Barceloně či São Paulu. A je pravděpodobné, že se po zrušení regulovaných nájmu gentrifikace stane tématem také v Praze, Brně nebo Ostravě. Výsledkem gentrifikace jsou hezké, obnovené fasády a vkusné designové obchody na straně jedné, soustředění chudých a nevzdělaných lidí - často příslušníků menšin - v chudinských čtvrtích na straně druhé. V českých městech jsme zatím zaznamenali problémy, které vyvolal přesun chudých Romů z center mnoha měst na periferii. Obrazy hořících aut na pařížských předměstích, které v roce 2005 vyděsily celou Evropu, byly v neposlední řadě důsledkem gentrifikace městského centra, kterou pařížská vláda systematicky prováděla již od druhé poloviny 19. století. (Z článku [v Respektu 4/10.](#))

(On-line rozhovor je hodinový, je tedy časově ohraničen, proto výběr dotazů a také rozsah odpovědí je na dotazované osobnosti. Rozhovory podléhají pravidlům diskusního fóra uvedeným v [obchodních podmínkách](#). Vámi vložené dotazy se zobrazí s malým časovým zpožděním.)

Rozhovor je uzavřený

Otázky a odpovědi

- 1.2. 14:07 **Prahabrno** Dobrý den, napadá mě, že v Praze se jako o centru (kde žijí ve větší místní lidé) už rozhodně nedá mluvit o Starém městě, Malé Straně a Josefově. Sice tam ještě pár odbojářů zůstává, ale jen pár. Nebavíme se tedy při diskuzi o gentrifikaci už spíše o navazujících čtvrtích? (Nové Město, Vinohrady, Žižkov, Smíchov, Holešovice...) Protože v porovnání s třeba Berlínem, či Paříží Staré město a Josefov je mnoha lidmi vnímáno na první pohled už jen jako muzeum...
- 3.2. 12:59 **MO** Centrum není ve většině měst místem, kde převažuje bydlení, ale komerční a jiné aktivity (například správa). Proto máte pravdu, že gentrifikace se projevuje především v lokalitách tzv. vnitřního města, tedy v územích, která jsou atraktivní pro bydlení z různých důvodů. Oblíbenou lokalitou je například území pražských Vinohrad, spoměňujícími službami, které napovídají o směřování především na cizince. Na druhou stranu je podíl rezidenční funkce v Praze ve srovnání s americkými i některými západoevropskými městy stále relativně významný.

- 2.2. 10:02 **Renata Lytle** Dobrý den, zajímalo by mne, jestli existují nepochybné důvody, proč by stát (kraj, obec) měl ve svém vlastním zájmu četnost a sociální rozvrstvení obyvatelstva regulovat? Pokud ano, zda a jak se tak ve světě a u nás děje? Děkuji a zdravím.
- 3.2. 13:02 **MO** Podle mého osobního názoru i zkušeností z literatury je větší snaha o regulaci SOCIÁLNÍHO složení a distribuce obyvatelstva vždy problematická a končí určitým nepřírozeným a ve většině případů negativním způsobem. V současnosti se debatují zejména koncepty sociální segregace, kde se ukazuje, že právě neumělá politika měst a obcí může vést ke koncentraci některých skupin obyvatelstva.
- 2.2. 14:12 **Petr Dušek** Dobrý den. Jak se pane Ouředníčku díváte na projekty jako je Shared Space - zrušení dopravních značek, semaforů, přechodů pro chodce a dokonce i chodníků?
- 3.2. 13:06 **MO** Tyto koncepty jsou realizovány na řadě míst a mají svá opodstatnění a jsou určeny především ke zklidnění mikroprostorů (lokalit, čtvrtí) v rámci města. Věřím, že v tomto případě skutečně fungují a mohou být pro tento účel víceméně univerzálně využívány. Město je však hierarchizováno i z hlediska dopravních cest, a tak není myslitelné využívat tento koncept plošně pro komunikace vyššího řádu, kde naopak určitá organizace dopravy má svůj logický smysl.
- 2.2. 16:29 **Josef Perner** Které současné velkoměsto/metropole se nejvíce blíží vašim profesionálním představám fungujícího živého města? A proč? Jak moc jsou zkušenosti jednotlivých světových metropolí přenosné? Tedy použitelné i v jiném kraji jiných mravů?
- 3.2. 13:12 **MO** Já jsem velký obdivovatel evropských měst, které si uchovávají po řadu staletí osobitý genius loci, reflektují úlohu veřejného oproti privátnímu a liší se strukturou vnitřního uspořádání od amerických měst.
V poslední době mne svoji živostí a aktivitou velice zaujal Bristol, který je pulsujícím městem přitažlivým pro zajímavé a kreativní lidi. V našich podmínkách podobně funguje Český Krumlov.
Přenositelnost konceptů uvnitř západní kultury je obecně poměrně vysoká a řada teoretických pohledů na výzkum a fungování měst například ze Spojených států se dá uplatnit i pro evropské země včetně těch postsocialistických.
- 2.2. 17:05 **Michaela N.** Jak moc by se města, především ta velká, měla řídit při plánování svého rozvoje možnými riziky přírodních katastrof - povodní, záplav, tornád, vichřic apod.? Platí zde jiná opatření než třeba pro obce a malá města? Mají města dokazovat svou modernost a technologickou vyspělost navzdory (natruc) přírodě a jejím rozmarům, nebo jí naslouchat?
- 3.2. 13:20 **MO** I když je tato otázka zajímavá, nikdy jsem se jí hlouběji nezabýval. Například pražské zkušenosti s povodněmi před sedmi lety ukazují, že připravenost je mnohem více potřebná v oblastech člověkem více přeměněných, což jsou hlavně velká města. Přizpůsobování krajiny je však záležitost dlouhodobá a bez ní by zřejmě neexistoval pokrok, tedy ani naše dnešní

diskuse.

- 3.2. 11:52 **K. Rybák** Máte vy jako odborník již nějakou pevnou a jasnou představu jak by takové město budoucnosti mělo vypadat? Porostou města stále do výšky, nebo do šířky, kolik by toho mělo být skryto po zemi?
- 3.2. 13:26 **MO** Významný sociolog Jiří Musil charakterizuje urbanizaci jako proces vedoucí od jedné homogenity (společnosti bez měst) ke druhé (společnosti urbanizované). Za nejradikálnější přístup lze označit názor prosazovaný v rámci tzv. ekistiky, který předpokládá souvislé poměštění (urbanizaci) celé ekumeny. Já jako geograf však soudím, že ačkoliv se způsob života a chování obyvatelstva města a venkova velice sblížuje, stále existuje venkov, venkovská krajina, osídlení a funkce, které se urbanizují velmi pozvolna. Z hlediska morfologie (formy) růstu měst se velmi liší města v různých částech světa, mimo jiné v závislosti na možnostech vlastního růstu a zdrojů migračních přírůstků. Rychle rostoucí města se dnes rozšiřují především do šířky a vytvářejí rozsáhlá urbanizovaná území - ať už ve formě suburbii bohatších jako v západním světě nebo shanty towns chudých v megaměstech třetího světa.
- 3.2. 12:12 **Martin Cigánek** Myslíte, že se na problémech Berlína budeme umět něčemu přiučit a případně jim vyhnout? Neblíží se i Praha k podobnému stavu mílovými kroky? Kde je třeba začít? Jsou si těchto narůstajících "těžkostí" vědomi i developeři? Pořádáte třeba nějaká odborná školení i pro ně?
- 3.2. 13:31 **MO** Středoevropská města včetně Berlína jsou pro nás určitě nejvhodnější laboratoří urbánního výzkumu. S kolegyní Temelovou jsme dokonce srovnání Berlína a Prahy využili pro porovnání právě depopulace centrálních částí obou měst a lze tvrdit, že je situace v mnoha ohledech podobná. Úlohou naší školy (Univerzita Karlova) je mimo jiné vychovávat především budoucí zaměstnance státní správy a tak je naše snaha jak ve výuce, tak například v aplikovaném výzkumu směřována především na zvalitnění druhého pólu v rozvoji než jsou developeři, totiž správy v různých geografických stupních od obcí až po ministerstva. Diskuse a školení, ale také vzájemná spolupráce je nasměřována právě na tyto odborníky a praktiky.
- 3.2. 12:22 **M. Stolařová** Jak se vlastně postupuje při návrzích řešení této problematiky - máte jako odborník k dispozici potřebná data a ty pak zpracováváte na počítačových modelech? Nebo více monitorujete vývoj v terénu, přímo na místě? Existují třeba i nějaké prototypy budoucích měst? Vzniká něco takového ve světě?
- 3.2. 13:36 **MO** Metody urbánního výzkumu jsou neuvěřitelně pestré, od analýz statistických dat například ze sčítání lidu až po detailní práci v terénu, dotazníková šetření a rozhovory s důležitými aktéry lokálního i regionálního rozvoje. Tato data pocházejí nejen z výzkumných projektů, ale také z prací studentů nebo

srovnání se zahraničními výzkumy. V zásadě je nejvýhodnější výsledky kvantitativních analýz ověřit i kvalitativním výzkumem a obě metody vhodně kombinovat. Tak pracujeme i v našem týmu a při vedení studentů.

- 3.2. 12:43 **Ida Schönfelderová** V názvu článku o Berlíně bylo použito slovo - sexy -, co si vy představíte pod pojmem - sexy město?
Článek se mi velice líbil, ale při jeho čtení se začal vynořovat nepříjemný pocit, že něco podobného se již naplno rozehrává i u nás - jste na to vy odborníci připraveni?
- 3.2. 13:39 **MO** Pod pojmem sexy si rozhodně nepředstavuji žádné město...
Problematika článku byla poprvé popsána výzkumníky a obecně si myslím, že názory a myšlenky prezentované v médiích se o několik let za výzkumem opožďují. Práce o gentrifikaci se například na našem pracovišti publikovali již v devadesátých letech, koncept sám je starý několik desetiletí.
- 3.2. 12:53 **P. Sokač** Zajímala by mne jedna věc: stále častěji se mluví o stárnoucí populaci a nadcházející době, kdy bude třeba se na starší lidi více orientovat, což ale moc nejde dohromady s vizí multikultiurních měst - v tomto směru se více developeři orientují na mladou generaci, která je sice v nejproduktivnějším věku, ale brzy nebude schopna táhnout celou naši ekonomiku - počítá se s tímto při plánování rozvoje měst?
- 3.2. 13:45 **MO** Vize multikulturalismu je mi osobně nesympatická a nevím, zda za tímto konceptem lze hledat i konkrétní politiky jednotlivých měst. V naší společnosti vlastně neexistuje nějaká cílená bytová politika směřovaná na konkrétní skupiny obyvatelstva. Velmi dobře to popsala před několika lety v Sociologickém časopise kolegyně Valentová. Proto bude zřejmě pokračovat nadále trend, že nové bydlení je určeno především pro movitější vrstvu obyvatelstva, která uvolňuje starší a méně kvalitní bytový fond. Sociální bydlení zatím u nás charakter "sociálního" bydlení nemá. Zároveň současné plánování měst nemá žádné mechanismy regulace velikosti měst nebo imigrace, což však pokládám za pozitivní.
- 3.2. 13:09 **K.H.** Ale nevzniká ta segregace (viz. druhá vaše odpověď) částečně i z potřeb té konkrétní skupiny? Vždyť přeci příslušníci určité sociální skupiny či národnosti se daleko více budou cítit lépe mezi "svými".
- 3.2. 13:17 **MO** Ano, proto je potřeba rozlišovat dobrovolnou a nedobrovolnou segregaci. I tak je ale míra té dobrovolnosti dána společně postiženou (segregovanou nebo separovanou) skupinou a lokální nebo celou společností. Společnost totiž vytváří prostředí, ve kterém cítí/necítí příslušníci různých minorit nutnost se chovat jinak, například vytvářet relativně uzavřené komunity. Je potom nepochybné, že segregované skupiny mají z takové lokální koncentrace vedle problémů i užitek, což bylo prokázáno mnohokrát například při studiu ghet nebo etnických čtvrtí ve městě.

- 3.2. 13:21 **M. Mrva** V jedné ze svých prací jste se zmínil o důležitosti migrace ze zahraničí, především z bývalých soc. zemí - vy odborníci v tom vidíte šanci pro zachování měst (např. Prahy), ale u starousedlíků to budí obavy a mnohdy je to právě ten tlak na jejich odsun a také je to často důvod zvyšujícího se sousedského napětí - jaký je váš "odhad" do budoucna - skutečně je tahle migrační vlna pro zachování růstu měst nezbytná?
- 3.2. 13:51 **MO** Možná jste si spletl autora. Obecně přijímám názory kolegů z Geomigračního centra na naší katedře, kteří již po dlouhá léta problematiku mezinárodní migrace studují a zdůrazňují relativně malý význam této migrace pro řešení demografického stárnutí české populace. Osobně považuji tuto převážně fluktuální migraci za škodlivou a je mi mnohem sympatičtější chování například vietnamské komunity, která se snaží přizpůsobit sociálnímu prostředí naší země. Navíc vůbec nevěřím současné statistice mezinárodní migrace, která vykazuje nereálné přírůstky zahraničních migrantů. V tomto ohledu bude zajímavé a mimořádně důležité počkat si na výsledky sčítání lidu v příštím roce.
- 3.2. 13:34 **M. Greguš** Myslíte, že tu potřebu a nutnost propojení s venkovem a přírodou přináší do měst přistěhovalci z venkova, nebo naopak současnou podobou měst unavení starousedlíci?
- 3.2. 13:54 **MO** Potřeba propojení s venkovem a přírodou je myslím do značné míry závislá na individuálním životním stylu a neí vlastností města nebo prostředí jako takového. Asi největší snahu o opouštění města mají stále především včlastníci tzv. druhého bydlení, kteří pravidelně vyjíždějí na chaty a chalupy.
- 3.2. 13:50 **R. Šenkeřík** Nezlobte se, ale kde je tedy zádrhel v informovanosti? Paní Idě jste sdělil, že vlastně informace z médií jsou již tak trochu zastaralé. Netvrdím, že zrovna já bychom prostý občan potřebuji vědět do detailu kam se budou v budoucnu města ubýrat, ale je pro mne důležité vědět, jestli se ty informace dostatečně spolehlivě dostanou k lidem, kteří ve finále o vývoji města rozhodnou.
- 3.2. 13:59 **MO** Zejména ty procesy a trendy jsou již popsány do detailu různě ve světě a také několikrát v minulosti u nás. To platí i o gentifikaci, což je ale poměrně nové téma pro média. Nelze očekávat, že veřejnost, média ani politici budou mít nejnovější informace o těchto odborných jevech a procesech. V současné době jsou vynaloženy značné peníze na výzkum směřující pro potřeby společnosti mimo jiné i v problematice regionů, měst, krajiny a společnosti. Tyto výsledky jsou k dispozici a záleží na veřejném sektoru a decísni sféře na různých úrovních, jak s nimi naloží. Jedním z příkladů naší aktivity mohou být například následující stránky zaměřené na suburbanizaci www.suburbanizace.cz.

 Rozhovor je uzavřený

Autor/fi: Martin Ouředníček